Wilma van der Westen
wilma van der westen tekst taal taalbeleid
Contact: taalbeleidhogeronderwijs@gmail.com

Meertaligheid doelbewust en doelgericht inbedden in curricula in het hoger onderwijs

4

1. Inleiding

Het afgelopen decennium is de aandacht voor taalbeleid en meertaligheid in het hoger onderwijs (ho) toegenomen. Dat is toe te juichen, maar zowel de nood van ho-studenten en ho-professionals die tegen barrières oplopen of handelingsverlegen zijn als de roep uit de samenleving (waaronder instellingen en bedrijven) vragen erom om meertalige competentie structureel en doelgericht in te passen in de curricula van ho-opleidingen. De toenemende diversiteit en meertaligheid in de samenleving noodzaakt het ho om studenten te leren om samen te studeren en om hen op te leiden voor hun beroep in een meertalige en (super)diverse context.

2. Onderzoek

Er is veel onderzoek gedaan naar meertaligheid in opvoeding en in basis- en voortgezet/secundair onderwijs, maar wat meertaligheid inhoudt voor studeren in het hoger onderwijs en of benutten van de voor studenten dominante taal voor leren zinvol is, is nog vrijwel onbekend. Sinds kort vindt onderzoek naar meertaligheid in het mbo (arbeidsmarktgerichte finaliteit) plaats (o.a. van Batenburg 2024; 2025). Onderzoek naar meertaligheid in het ho bestaat nog veelal uit perceptieonderzoek (begrijpelijk aangezien meertaligheid vaak gepercipieerd wordt als taalachterstand, als obstakel voor participatie en integratie, als oorzaak van studievertraging, enz.). Daarnaast bestaat er onderzoek in de context van internationalisering. Het is te betreuren dat taalbeleid en internationalisering vrijwel gescheiden circuits vormen, terwijl er onderling veel van elkaar te leren valt (zie bijvoorbeeld Ambags e.a. 2024). Meer onderzoek naar taalbeleid vanuit een meertalig perspectief (dus met de acceptatie van één meertalig repertoire) en naar functioneel meertalig leren van ho-studenten is aanbevelingswaardig.

3. De praktijk in het hoger onderwijs

Hoe meertaligheid op dit moment in ho-curricula is opgenomen en hoe dit zijn weerslag heeft in de lespraktijk, blijft goeddeels buiten beeld. Wat in taalbeleidsnota's staat, krijgt niet altijd ook in de onderwijspraktijk vorm. Waardevol is in dit verband de praktijkbijdragen in 'Taal en beleid in het hoger onderwijs' (Van Splunder e.a. 2026).

De indruk lijkt evenwel gerechtvaardigd dat, waar meertaligheid ruimte krijgt in ho-opleidingen, dit vaak beperkt blijft tot het erkennen en benutten van meertaligheid (een 'warm welkom' en 'tolereren' dat studenten hun thuistaal inzetten bij het leren). Meertaligheid wordt dan ingezet ten dienste van het zich erkend en herkend voelen en van het leren. In beide gevallen betreft het dus een instrumentele inzet (benutten).

4. Waarom meertaligheid opnemen in ho-curricula?

De samenleving is divers en meertalig geworden. Hoewel de instroom van deze diverse studentenpopulatie in het hoger onderwijs – en vooral aan de universiteiten – langer op zich liet wachten dan in het po en vo, is het inmiddels duidelijk dat ho-studenten worden opgeleid in en voor een meertalige samenleving.

Vanhooren & Wulftange (2022) wijzen op het belang van studenten om tijdens hun opleiding hun taalcompetentie te kunnen versterken.

Studenten worden opgeleid in een meertalige context. Zij en hun docenten zijn steeds vaker meertalig en voor een meertalige samenleving. Dat dat niet vanzelf gaat, blijkt onder andere uit de toenemende belangstelling voor meertaligheid en ho.

5. Een model voor de inbedding van meertaligheid in curricula van ho-opleidingen

Het model dat hier gepresenteerd wordt stoelt op ontwerponderzoek, een *mixed-method* onderzoek waarin verschillende methoden, waaronder literatuuronderzoek en reconstructief casusonderzoek, iteratief gecombineerd is in het ontwerp van een model en bijdrage aan kennisontwikkeling (van den Berg & Kouwenhoven 2008). Voor de praktijkanalyses waren onder andere de ervaringen met de begeleiding van meertalige studenten bij De Haagse Hogeschool, waar ik het grootste deel van mijn loopbaan heb gewerkt, cruciaal. Daar pionierde ik vanaf 1989 met ondersteuning voor niet-Nederlandstalige studenten, onder andere voor de opleiding Multi-Etnische Studies met toen al meer dan de helft niet-Nederlandstalige studenten. De cursussen 'Taalsterk in je werk' die ik momenteel geef aan ho-opgeleide werknemers met een NT2-achtergrond

die het Nederlands leren of verder ontwikkelen binnen en voor hun werk, bracht zicht op taal- en aanverwante barrières tijdens de beroepsuitoefening.

Kenmerkend voor dit model voor de inbedding van meertaligheid in een curriculum (als middel en als doel) is de inzet op meertalige competentie (inclusief interculturele en internationale competenties) als middel en als doel, het bevorderen van onderling contact tussen docenten en studenten en tussen studenten onderling (sociale cohesie), en de cruciale inbreng van zowel werkveld (of vakgebied) als studenten (zie ook: van der Westen & Graumans 2023; 2024; van der Westen 2025). Centraal staat de ontwikkeling van het taalrepertoire van studenten ten dienste van het studeren (studiesucces) en de voorbereiding op hun toekomstige beroep en werkplek.

Omdat ho-curricula geen lang leven beschoren zijn, zal de concrete uitwerking of invulling van dit model bij voorkeur de vorm krijgen van een beschrijving van een aanpak of werkwijze (met passende taken en werkvormen) die ook in nieuwe curricula inpasbaar is. Vandaar de keuze om deze werkwijze uiteindelijk op te nemen in de PDCA-cyclus, als een gebruikelijke manier om processen stap voor stap te verbeteren.

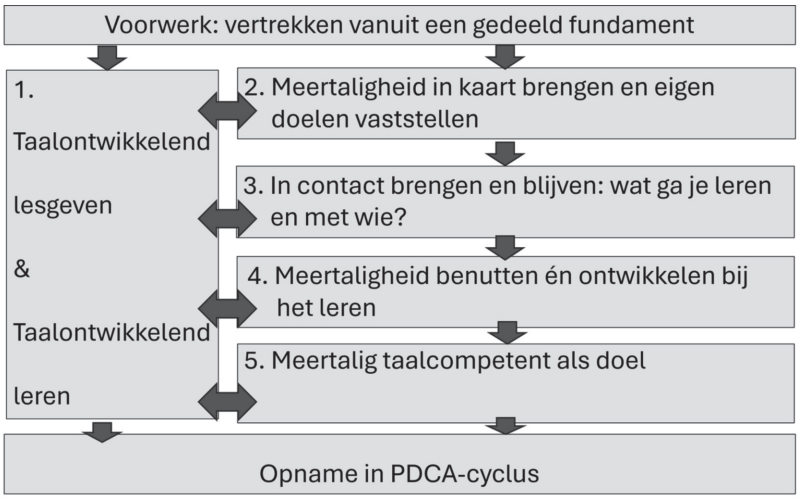

Figuur 1 – Model 'Meertalige taalcompetentie ingebed in een curriculum van opleidingen in het hoger onderwijs'.

6. Voorwerk: vertrek vanuit een gedeeld fundament

Dit model is als een gids bij het handen en voeten geven van meertaligheid in de eigen opleiding. Cocreatie (gelijkwaardige partners dragen in de vorm van professionele leergemeenschap/leergroep of leernetwerk gezamenlijk bij aan de invulling en het eindresultaat, beide in en met de praktijk ontwikkeld en gevalideerd) is hiertoe een geëigende

vorm (zie ook: Van der Westen & Graumans 2023; 2024; Van der Westen 2025; Van Buel 2026, in Van Splunder e.a. 2026). Dat geldt zowel voor een bestaand curriculum (waar zitten aanknopingspunten om hetzelfde anders te doen) als voor het ontwerp van een nieuw curriculum.

Gestart wordt vanuit gedeelde uitgangspunten over een taalbeleid (waarbij het inleidend deel van Van Splunder e.a. 2026 behulpzaam kan zijn) en over werken vanuit een meertalig perspectief (van der Westen 2019; 2021). Ik noem deze hier kort zonder er al te diep op in te gaan: breed taalbeleid, vanuit een meertalig perspectief; werken vanuit taalontwikkeling, geïntegreerd in het onderwijs; de keuze voor taalontwikkelend leren en lesgeven (die verder reikt dan taalgericht vakonderwijs, zie: Van der Westen 2013).

Ga uit van een positieve waardering van meertaligheid waarin alle talen gelijkwaardig zijn en meertaligheid gepercipieerd wordt als troef. Spreek over talen en taalgebruikers in een neutrale benamingen, dus niet in '*social prejudices*' die samenvallen met benamingen als 'taalachterstand', 'thuistaal', 'minderheidstaal' en 'anderstaligen' (Pulinx e.a. 2015). Beschouw meertaligheid als norm en realiseer je dat een meertalige gebruikmaakt van één meertalig repertoire (García 2011, in: van der Westen 2021).

7. Vijf fasen van meertaligheid in curricula in het hoger onderwijs

De vijf fasen van meertaligheid zijn achtereenvolgens:

1. de basis: taalontwikkelend lesgeven en taalontwikkelend leren;
2. in kaart brengen van het eigen meertalig repertoire en de taalleerervaring;
3. in contact brengen en blijven;
4. meertaligheid benutten voor het leren;
5. meertaligheid als doel.

De eerste fase, de basis, loopt eigenlijk gedurende de hele opleiding door. De andere vier, aan de rechterkant van het model gesitueerd, lopen in elkaar over en zijn eerder stadia in een continuüm. In deze fasen zijn de vier aspecten van taalcompetentie in het hoger onderwijs (Vanhooren & Wulftange 2022) verwerkt.

7.1 De basis: taalontwikkelend lesgeven en taalontwikkelend leren

Dit is de eerste kolom in het model, die parallel aan (in studieloopbaanbegeleiding, ondersteuningsactiviteiten, flankerende workshops, enz.) maar ook binnen de gehele opleiding (in al het onderwijs, ook in de stage) loopt. Taalontwikkelend lesgeven en leren wil zeggen het verder ontwikkelen en kunnen ontwikkelen van het eigen meertalig repertoire van de studenten. Hierin is een taak weggelegd voor zowel docenten als studenten, ieder met een eigen inbreng en verantwoordelijkheid (van der Westen 2013).

7.2 In kaart brengen van het eigen meertalig repertoire en taalleerervaring

De opleiding vangt aan met het in kaart brengen van het eigen meertalig repertoire. Laat studenten aan het begin van de opleiding in kaart brengen met welke taal/talen zij opgegroeid zijn, met wie ze welke taal spreken en in welke taal/talen ze onderwijs hebben gevolgd. Door hier context bij te geven (en relevante woorden en begrippen), kunnen de studenten hun taalachtergrond beschrijven en verwoorden (begrippen als: 'eentalig', 'tweetalig', 'drie- of meertalig'; 'simultane of successieve meertaligheid'; 'regionale varianten'; 'straattaal'; 'vreemde talen'; 'onderscheid in beheersing van vaardigheden'; 'dagelijkse taal', 'informele taal'; 'spreektaal'; 'formele taal'; 'academische taal'; niveau-aanduiding aan de hand van ERK-niveaus, enz.). Daarover nadenken stimuleert de bewustwording van de eigen meertaligheid.

Bevraagd wordt ook de taalleerervaring, waarmee naast de talen ook de schat aan taalleerervaring die onder studenten aanwezig is in kaart wordt gebracht. Als voorbeeld: na gesprekken in het kader van het onderzoek naar de taalachtergrond van ho-studenten (van der Westen 2016) waarin een Nederlandstalige student vertelde via informeel leren (via *anime*) Japans te hebben geleerd (verstaan en spreken) legde hij op een vraag van een niet-Nederlandstalige student uit hoe hij dat aangepakt had. Op zijn reactie dat hij moeite had met Nederlands spreken, reageerde hij met "Zullen we wat afspreken? Ik kan je wel helpen". Door studenten elkaars taalachtergrond en taalleerervaring te laten bespreken, ervaren studenten dat hun taalachtergrond erkend wordt, raken studenten betrokken bij elkaar en wordt het leren van en met elkaar gestimuleerd.

Het is een eerste vorm van taalsensibilisering in de opleiding. Een volgende stap is het bewustmaken van het belang van taal voor de opleiding (taal om te leren) en voor het toekomstige beroep (beroepstaalvaardigheid) of het vakgebied (vakjargon). Door het eigen taalrepertoire te vergelijken met de taal die nodig is voor de opleiding en het beroep krijgt de student zicht op de lacunes. Deze fase sluit dan ook af met het opstellen van de eerste eigen taal- en taalleerdoelen.

7.3 In contact brengen en blijven

Segregatie in de studentenpopulatie komt veel voor. Vooral nieuwkomers missen contact met andere en met Nederlandstalige studenten. De segregatie ken ik al uit de vorige eeuw en ook onlangs (september 2025) hoorde ik dit terug van NT2-studenten in een forumpanel aan de Hogeschool Rotterdam. Het voorwaardelijke doel van succesvol studeren, namelijk dat studenten zich veilig en gezien voelen en gebruik kunnen maken van een rijke en veilige (taal)leeromgeving, kan enkel worden bereikt wanneer deze segregatie doorbroken wordt. Dat kan enkel door betekenis te geven aan het in contact brengen van studenten: door kennis te maken, uit te wisselen en van en met elkaar te leren.

8. Inzetten van het meertalig repertoire ten dienste van het leren

Tijdens de opleiding zelf wordt, voor het leren, een beroep gedaan op "talige kennis, vaardigheden en attitudes, bijvoorbeeld kennis van specifieke vaktaal, de vaardigheid om wetenschappelijke informatie uit verschillende bronnen samen te brengen in een begrijpelijke tekst, inzicht in de manier waarop taal wordt gebruikt om de lezer of luisteraar te beïnvloeden, aandacht voor helder en verzorgd taalgebruik, enzovoort" (Vanhooren & Wulftange 2022: 6).

Meertaligheid benutten voor het leren (functioneel meertalig leren), in het po en vo vanuit onderzoek geadviseerd, (b)lijkt niet een-op-een toepasbaar bij alle meertalige ho-studenten of studenten met een migratie- of internationale achtergrond. In het adviesrapport 'Talige diversiteit benutten' (Onderwijsraad 2025: 13) wordt het hoger onderwijs niet meegenomen "omdat de situatie daar anders is. Veel hbo- en universitaire opleidingen worden in het Engels aangeboden en zijn gericht op een internationale studentenpopulatie". Het is nog onbekend of het benutten van het eigen taalrepertoire van ho-studenten voor het leren zinvol zou kunnen zijn. Natuurlijk is de inzet van de 'eigen taal' voor nieuwkomers zinvol, maar voor studenten met een migratie- of internationale achtergrond die al wat langer in Nederland verblijven of hier geboren zijn, kan dat anders liggen. Er is geen eenduidig recept. Geef studenten zolang dit nog onbekend is in ieder geval de ruimte om te exploreren of (en hoe) hun meertaligheid hen helpt bij het leren en laat hen zelf kiezen of zij een andere taal willen inzetten als steuntaal. Dat hoeft dan niet vanzelfsprekend de taal (of het taalrepertoire) te zijn die (dat) in het gezin wordt of werd gebezigd.

9. Meertaligheid als doel

Naast het benutten van meertaligheid is meertaligheid ook een onderwijsdoel: bij het meertalig taalcompetent worden, waaronder ook internationale en interculturele competenties, horen een open houding tegenover talige en culturele diversiteit (van der Westen 2021; Nuffic 2026). Hiervoor moet tijdens de opleiding ruimte zijn om te werken aan persoonlijke (taal)leerdoelen. Studenten stellen deze doelen aan het eind van fase 1 op en stellen ze gaandeweg bij of scherpen ze aan, afhankelijk van de context en inhoud van de nieuwe opleidingsfase.

De meertalige taalcompetentie heeft betrekking op het professioneel kunnen communiceren en samenwerken in meertalige en interculturele settingen, ook met collega's of burgers, klanten, cliënten, patiënten, enz. die een andere taal spreken of die de gemeenschappelijke taal niet helemaal goed beheersen.

10. De presentatie

Deze samenvattende bijdrage introduceert een model om meertalige taalcompetentie binnen bestaande en nieuwe curricula in te bedden. In de presentatie op de HSN-conferentie wordt dit model toegelicht aan de hand van inspirerende praktijkvoorbeelden uit het ho.

Referenties

Ambagts-van Rooijen, M., H. Beelen & R. Coelen (2024). "Leveraging diversity through purposeful flexibility: towards a redefinition of the international classroom". In: *European Journal of Higher Education*. Online raadpleegbaar op: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21568235.2024.2347533.

Laureys, G., K. Versluys, K. Smets, H. Deroo, J. Tollebeek, L. Taerwe, L. Van Hoof, K. Verveckken, C. Waelkens & J. Willems (2022). 'Language Matters, Taalgebruik en taalbeleid aan de Vlaamse universiteiten, KVAB Standpunt 75'. Brussel: Koninklijke Vlaamse Academie van België (KVAB).

Nuffic (2026). 'Omschrijving Model internationale competenties. Totstandkoming en beschrijving van het vernieuwde model'. Den Haag: Nuffic.

Onderwijsraad (2025). 'Talige diversiteit benutten'. Online raadpleegbaar op: https://www.onderwijsraad.nl/documenten/2025/09/04/talige-diversiteit-benutten.

Pulinx, R., P. Van Avermaet & O. Agirdag (2015). "Silencing linguistic diversity: the extent, the determinants and consequences of the monolingual beliefs of Flemish teachers". In: *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 20 (5), p. 1-15.

van Batenburg, E. (2024). 'Meertaligheid als krachtige bron van het leren in het mbo'. Den Haag: NRO/SiA.

van Batenburg, E. (2025). "Meertaligheid in het mbo". In: *Onderwijskennis.nl*. Online raadpleegbaar op: https://www.onderwijskennis.nl/node/6692.

van Beuningen, C., M. Michael, D. Snoodijk & D. Polišenská (2023). 'Meertaligheid op de HvA: opleiden in en voor een taaldiverse stad'. Amsterdam: Kennisparade HvA.

van den Berg, E. & W. Kouwenhoven (2008). 'Ontwerponderzoek in vogelvlucht'. Online raadpleegbaar op: http://www.lerarenopleider.nl/velon/ledensite/$les/2008/12/29_4_3BergKouwenhoven.pdf.

van der Westen, W. (2013). "Taalgericht vakonderwijs & taalontwikkelend lesgeven: identiek of verschillend?". In: A. Mottart & S. Vanhooren (red.). *Zevenentwintigste Conferentie Onderwijs Nederlands*. Gent: Academia Press, p. 166-171.

van der Westen, W. (2016). “De cijfers, de gezichten en de onneembare taal(beleids) barrières. Taaldiversiteit in het hoger onderwijs”. In: A. Mottart & S. Vanhooren (red.). *Dertigste Conferentie Onderwijs Nederlands*. Gent: Skribis, p. 99-106.

van der Westen, W. (2019). “‘Ten years after’. Conceptuele uitgangspunten voor een taalbeleid in hoger onderwijs”. In: A. Mottart & S. Vanhooren (red.). *Drieëndertigste Conferentie Onderwijs Nederlands*. Gent: Skribis, p. 97-111.

van der Westen, W. (2021). “Taalbeleid hoger onderwijs vanuit een meertalig perspectief: hoe ziet dat eruit?”. In: A. Mottart & S. Vanhooren (red.). *Vijfendertigste Conferentie Onderwijs Nederlands*. Gent: Skribis, p. 124-131.

van der Westen, W. (2025). “De pilot Opleidings- en beroepsspecifiek taalbeleid vanuit een meertalig perspectief: reflectie en evaluatie”. In: A. Mottart & S. Vanhooren (red.). *Achtendertigste Conferentie Onderwijs Nederlands*. Gent: Skribis, p. 157-164.

van der Westen, W. & L. Graumans (2023). “Opleidingsspecifiek taalbeleid onder de paraplu van een taalbeleid vanuit een meertalig perspectief”. In: A. Mottart & S. Vanhooren (red.). *Zesendertigste Conferentie Onderwijs Nederlands*. Gent: Skribis, p. 147-154.

van der Westen, W. & L. Graumans (2024). “Opleidingsspecifiek taalbeleid in beroepsonderwijs vanuit een meertalig perspectief: de weg erheen, het format en het resultaat”. In: A. Mottart & S. Vanhooren (red.). *Zevenendertigste Conferentie Onderwijs Nederlands*. Gent: Skribis, p. 131-137.

van Splunder, F., E. van der Neut, M. Leuridan, G. Dreschler & J. Heeren (2026) (red.). *Taal & beleid in het hoger onderwijs. Over kennis en keuzes in Nederland en Vlaanderen.* Gent: Academia Press.

Vanhooren, S. & L. Wulftange (2022). ‘Taalcompetent in het hoger onderwijs. Kader voor een taalcompetentieversterkend aanbod aan hogescholen en universiteiten’. Den Haag: Nederlandse Taalunie.

Welie, C. (2025). ‘Meertaligheid erkennen en benutten in het hoger onderwijs’. Online raadpleegbaar op: https://opera-educatie.nl/wp-content/uploads/Workshop-Meertaligheid-erkennen-en-benutten-in-het-hoger-onderwijs.pdf.